

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกระบวนการหนึ่ง que เริ่มต้นทำงานเมื่อมีการกระทำ ความผิดทางอาญาเกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การนำตัวผู้กระทำผิดมาเข้ารับการลงโทษ ซึ่งการที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมารับการลงโทษได้นั้น ต้องผ่านกระบวนการและหน่วยงานต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ ขึ้นมาถึงชั้นพนักงานอัยการ และส่งตัว ผู้ต้องหาฟ้องศาลชั้นฐานะมาเป็นจำเลย จนกระทั่งถูกศาลพิพากษาลงโทษในที่สุด แต่อย่างไร ก็ตาม ก่อนที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้นั้น มีสิ่งหนึ่งที่สำคัญ และขาดไปไม่ได้เลย คือ “ตัวจำเลย” เพราะโดยหลักแล้ว ในคดีอาญานั้นการพิจารณาคดีจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้จำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และเป็นธรรม หรือเรียกว่า “สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย” (Right to Be Present at One’s Trial) เป็นสิทธิที่มีการรับรองไว้ในกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือ ICCPR (International Covenant on Civil and Political Rights) ที่มีประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่ด้วย¹ เพื่อเปิดโอกาสให้จำเลยได้รับทราบข้อกล่าวหา และจักได้นำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความจริงให้ปรากฏต่อ ศาลได้

จุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากไม่รวมถึงกรณี que ราษฎรใช้สิทธิฟ้องคดี เอง การใช้สิทธิร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อให้ดำเนินคดีตามกฎหมาย เป็นส่วน หนึ่งของจุดเริ่มต้นแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญ และเป็นทางเลือกหนึ่งที่สะดวก

---

¹ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. (2558). *กติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR). บทที่ 14 ข้อ 1.* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nhrc.or.th/Human-Rights-Knowledge/International-Human-Rights-Affairs/International-Law-of-human-rights/ICCPR_th.aspx. [2565, 8 กุมภาพันธ์].

ไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ทั้งเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้มีเครื่องมือ หรืออำนาจหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติให้ไว้เป็นการเฉพาะอยู่แล้ว เพื่อใช้ดำเนินการให้ได้ผู้ต้องหามาฟ้องเป็นจำเลย ดังนั้นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญและเป็นต้นน้ำลำธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก็คือ “เจ้าพนักงานตำรวจ”

ในการทำสำนวนคดีอาญานั้น เจ้าพนักงานตำรวจที่มีตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวนเท่านั้น ที่จะเป็นผู้รับผิดชอบทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญา โดยในการทำสำนวนสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนนั้นจะมีขั้นตอนหนึ่งที่พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม คือ การออกหมายเรียกผู้ต้องหาให้มาพบ เพื่อแจ้งข้อกล่าวหาหรือแจ้งข้อเท็จจริงให้ทราบ ซึ่งหากผู้ต้องหาเดินทางมาพบตามหมายเรียก ย่อมไม่มีปัญหาใดในทางปฏิบัติ แต่หากผู้ต้องหาไม่มาพบตามหมายเรียก พนักงานสอบสวนต้องอาศัยเหตุนี้ไปดำเนินการร้องขอให้ศาลออกหมายจับต่อไปเพราะถือว่ามีพฤติการณ์หลบหนี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 วรรคสอง

หากพิจารณาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 จะพบว่ากฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การออกหมายจับของศาลไว้ว่า หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี การที่พนักงานสอบสวนจะไปร้องขอให้ศาลออกหมายจับ นอกจากจะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาแล้ว ยังจะต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นด้วย² ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักจะใช้เหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีเป็นเหตุในการขอศาลออกหมายจับ ด้วยวิธีการออกหมายเรียกก่อน ในกรณีนี้ พนักงานสอบสวนจะออกหมายเรียกผู้ต้องหาเป็นจำนวน 2 ครั้ง (หากไม่มาพบในครั้งที่ 1) เพื่อให้ได้รับผลการส่งหมายเป็นหนังสือ นำไปใช้เป็นหลักฐานในการขอให้ศาลออกหมายจับ และศาลมักจะออกหมายจับให้

แต่หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี ขึ้นไป พนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องออกหมายเรียกก่อน แต่สามารถไปร้องขอให้ศาลออกหมายจับได้ในทันที เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี ขึ้นไป³ โดยถือว่าความผิดตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (1) เป็นความผิดอาญาร้ายแรง ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับ

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 66 (2).

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 66 (1).

การออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 14 ซึ่งสามารถออกหมายจับผู้ต้องหาได้ในทันที⁴ ด้วยเหตุนี้ ผู้ต้องหาที่ถูกออกหมายจับกรณีนี้จะยังไม่ทราบว่าตนนั้นถูกกล่าวหา เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาที่ถูกออกหมายจับ หมกคិតธิในการเข้าพบพนักงานสอบสวนทันที เพราะภายหลังจากที่บุคคลใดถูกออกหมายจับแล้ว การเข้าพบพนักงานสอบสวนหลังจากนี้เป็นต้นไป ถือว่าเป็นการจับทั้งสิ้น⁵ ดังนั้น บุคคลนั้นจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ และเข้าสู่อำนาจการควบคุมตัวของรัฐในทันที

หากเราพิจารณาตามหลักกฎหมายแล้ว การที่ศาลออกหมายจับบุคคลใดนั้น ไม่ได้หมายความว่าบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้กระทำความผิดเสมอไป เพียงแต่มีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลนั้นน่าจะได้กระทำความผิดเท่านั้น ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ตราไว้ ณ วันที่ 6 เมษายน 2560 มาตรา 29 วรรคสอง ก็ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาไว้อย่างชัดเจน โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้⁶ ย่อมความหมายว่า ถึงแม้ว่าบุคคลใดจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา และศาลได้ออกหมายจับผู้ต้องหานั้นไว้แล้วก็ตาม ก็จะไม่ปฏิบัติต่อผู้ต้องหานั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

ในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติอาจเห็นว่า การดำเนินการจับกุมตัวผู้ต้องหาตามหมายจับ เป็นการกระทำที่มีกฎหมายรองรับ จึงเป็นการปฏิบัติที่ไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่ในความเป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ผู้ต้องหาอาจถูกลิดรอนสิทธิส่วนบุคคล และถูกกระทำเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดได้จากการถูกจับกุมและนำตัวเข้าสู่อำนาจการควบคุมตัวของรัฐ เพราะในปัจจุบัน ไม่ได้มีแค่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้นที่ปฏิบัติต่อตัวผู้ต้องหา แต่ผู้ต้องหาถูกปฏิบัติโดยสังคมด้วย หากสังเกตจากข่าวตาม โลกอินเทอร์เน็ต และสื่อ โซเชียลทั้งหลายที่มีมากขึ้น และแพร่หลายได้รวดเร็วในยุคปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่า บุคคลที่ถูกศาลออกหมายจับในข้อหา มักจะถูกสังคมตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิด โดยที่พวกเขาเหล่านั้นยังไม่ทราบข้อเท็จจริงในคดีด้วยซ้ำ หลายครั้งที่ประชาชนซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ไม่มีส่วนรู้เห็นข้อเท็จจริงในคดี แม้กระทั่งพยานหลักฐานต่างๆ กลับด่วนสรุป ชี้นำ วิพากษ์วิจารณ์ไปในทางเสื่อมเสีย หรือมักทำตัวเป็น

⁴ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548. ข้อ 14.

⁵ ศาลฎีกา. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6208/2550. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://deka.in.th/view-415765.html>. [2565, 9 กุมภาพันธ์].

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 29 วรรคสอง.

ผู้พิพากษาโซเซียล จนบางครั้งพวกเขาเหล่านั้นกลับต้องตกเป็นผู้ต้องหาในคดีหมิ่นประมาทเสียเอง แล้วแบบนี้หรือที่เรียกว่า “ไม่ปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด”

ในปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างกรณีข่าวของ นายไชย์พล วิภา หรือลุงพล ในคดีเกี่ยวกับการเสียชีวิตของ ค.ญ.อรรธรณ วงศ์ศรีษา หรือน้องชมพู อายุ 3 ปี ซึ่งศาลจังหวัดมุกดาหารได้ออกหมายจับลุงพลในข้อหา พรากเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ไปเสียจากบิดามารดา โดยปราศจากเหตุอันควร, ทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี เพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน โดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล เป็นเหตุให้เด็กถึงแก่ความตาย และกระทำการใดๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ ก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะ ทำให้การชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป⁷

จากกรณีข่าวที่ได้กล่าวมาข้างต้น นับแต่เวลาที่มีการแพร่หลายของข่าว จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้เห็นคอมเมนต์ (การแสดงความคิดเห็น) ตามสื่อโซเซียลมาโดยตลอดว่า ประชาชนส่วนหนึ่งเข้าใจไปแล้วว่าลุงพล เป็นคนฆ่าน้องชมพูอย่างแน่แท้ มีการแสดงความคิดเห็นด่าทอสาปแช่ง หมิ่นประมาทด้วยข้อความรุนแรง หยาบคายกันไปต่างๆ นานา เพราะด้วยความที่เข้าใจผิดว่า การที่ศาลออกหมายจับบุคคลใดแล้ว หมายความว่า ศาลตัดสินในความผิดแล้ว ซึ่งความจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ ศาลเพียงแต่พิจารณาหลักฐานตามสมควรของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายเดียวเท่านั้นเอง

การที่มีบุคคลถูกตีตราทางสังคม มักจะมีมาให้เห็นกันอยู่บ่อยๆ เนื่องจากผู้คนสมัยนี้เข้าถึงข่าวได้ง่าย และการแสดงความคิดเห็นต่อข่าวสมัยนี้ทำได้รวดเร็วเพียงปลายนิ้ว สิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อการใช้ชีวิตของบุคคลที่อยู่ในข่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะโดนสังคมตีตราไปแล้ว โดยเฉพาะนักข่าวหรือสื่อมวลชนที่มักจะนำเสนอข่าวจากหมายจับผู้ต้องหาและเผยแพร่รายละเอียดของการกระทำความผิด ทั้งที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินหรือมีการพิสูจน์ความจริงจากฝ่ายผู้ต้องหาเสียเลย แต่กลับสร้างความเกลียดชังให้กับประชาชนเสียแล้ว

ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้าองค์ใด มนุษย์เราคนใดคนหนึ่ง หรือผู้วิจัยเองก็ไม่สามารถห้ามไม่ให้มันเกิดขึ้นได้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องปกติของสังคม การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมหมู่่มาก ย่อมมีการติฉินนินทา วิพากษ์วิจารณ์กันเป็นเรื่องธรรมดา และด้วยความไม่รู้ของคนเราย่อมเกิดขึ้นได้เป็นเรื่องธรรมดาเช่นกัน ผู้วิจัยเองยังไม่สามารถรู้กฎหมายได้ทุกอย่างเลย

⁷ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. (2564). ศาลออกหมายจับ "ลุงพล" คดีน้องชมพู. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://news.thaipbs.or.th/content/304863>. [2564, 10 กุมภาพันธ์].

แต่จะดีกว่าหรือไม่ หากเราสามารถหาทางศึกษาแก้ไขต้นเหตุเพื่อลดปัญหาเหล่านี้ลงมาได้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

การเปิดช่องทางให้ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหาได้ชี้แจงข้อเท็จจริงฝ่ายตนเสียก่อนที่จะถูกศาลออกหมายจับ ย่อมเป็นการให้โอกาสผู้ต้องหาได้ใช้สิทธิสู่ต่อทางคดีได้อย่างเป็นธรรมมากกว่า การที่จะถูกจับตามหมาย แล้วต้องหาทรัพย์สินมาประกันตัวโดยใช้เหตุ ผู้ต้องหาบางรายหาหลักประกันไม่ได้ ก็ต้องถูกควบคุมตัวไว้ระหว่างสอบสวน สูญเสียเสรีภาพในร่างกาย ติดต่อทนาย หรือผู้ช่วยคดีได้ไม่คล่องตัวเหมือนในภาวะปกติทั่วไป ถือได้ว่าเป็นการปิดกั้น โอกาสในการแสวงหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีโดยไม่เป็นธรรม

และนอกจากกรณีการออกหมายจับของนายไชย์พลฯ หรือลุงพล ที่เป็นข่าวดังระดับประเทศแล้ว ยังมีข่าวในปี 2565 ที่โด่งดังตามมา คือ กรณีของนายเพชร เมสสิยาห์พร หรือคุณแทมบี้ กรรมการผู้บริหารของบริษัท มังกรฟ้า ลอตเตอรี่ จำกัด ที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีเกี่ยวกับการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลในแพลตฟอร์มออนไลน์ของตนเองเกินราคา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ไปร้องขอให้ศาลอาญาออกหมายจับ โดยไม่มีการออกหมายเรียกก่อนแม้แต่ครั้งเดียว และศาลอาญาได้ออกหมายจับให้ ตามหมายจับของศาลอาญาที่ 655/2565 ลงวันที่ 5 เมษายน 2565 ในข้อหาร่วมกันโดยทุจริต หรือโดยหลอกลวงนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นข้อมูลอันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดจากความเสียหายแก่ประชาชน, ร่วมกันประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยมีได้จดทะเบียนประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง, ร่วมกันโฆษณาโดยใช้ข้อความอันเป็นเท็จ หรือความจริงที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค, ร่วมเสนอขายหรือขายสลากกินแบ่งรัฐบาล และยังไม่ได้ออกรางวัลเกินราคาที่กำหนด⁸ ซึ่งนายเพชรฯ หรือคุณแทมบี้ ก็มีได้มีพฤติการณ์หลบหนี ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นใดด้วยซ้ำ⁹ แต่กลับต้องเสียเงินประกันตัวในชั้นสอบสวน จำนวน 100,000 บาท เพื่อออกมาสู้คดี

ในทางปฏิบัติยังมีอีกหลายคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ดุลพินิจในการออกหมายเรียกผู้ต้องหา ในฐานความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 66 (1) ก่อนที่จะไปขอให้ศาลออกหมายจับ ซึ่งเป็นการเลือกออกหมายเรียกเฉพาะบางคดี หรือเฉพาะบางคนเท่านั้นแม้จะอยู่ในคดีเดียวกัน โดยจะเห็นได้จากข่าวกลุ่มผู้ชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองในปี 2564 ที่ถูกกล่าวหาในคดีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ที่บางคดีออกหมายเรียกผู้ต้องหาก่อน แต่บางคดีกลับออกหมายจับเลย

⁸ ผู้จัดการออนไลน์. (2565). *กก.แรมโบ๊ บุกจับ “แทมบี้ มังกรฟ้า” พร้อมพวก ผิด “อนันตชัย” ไร้หอบเงิน 1 แสนประกันตัว*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/crime/detail/9650000033361>. [2565, 16 เมษายน].

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 108/1.

เช่น กรณีของนายศิริชัย หรือนิว นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ถูกบุกจับ เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2564 โดยไม่เคยได้รับหมายเรียกมาก่อน¹⁰ ซึ่งครั้งหนึ่งนิวได้เล่าเรื่องสถานการณ์คดีของเขาให้ฟังในงานเสวนาที่หมู่บ้านทะเลชุฟ้าวว่า “ตัวผมเจอกับตัวเรื่องความไม่โปร่งใส ในคดีมาตรา 112 ของผม ไม่เคยมีการออกหมายเรียกผมเลย มาถึงก็ออกหมายจับเลย ผมโดนจับไป 2 – 3 ชั่วโมง ถูกตัดการติดต่อโดยไม่มีใครรู้เลย สิทธิของผมถูกลิดรอน สิ่งที่เกิดขึ้นในคดีของผมเลยไม่ได้ที่จะบอกว่า มันไม่โปร่งใส อยากให้ตรงนี้ต้องเปลี่ยนแปลง”¹¹

การออกหมายเรียก หรือไม่ออกหมายเรียก ในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี ขึ้นไป จะถือเป็นดุลพินิจอย่างนั้นหรือ แล้วใช้ดุลพินิจได้สมเหตุสมผลหรือไม่ ถูกต้องหรือไม่ อย่างไร ใครตรวจสอบได้ ดังนั้น จะดีกว่าหรือไม่ หากมีการกำหนดหลักเกณฑ์การออกหมายจับ ให้ต้องมีการออกหมายเรียกก่อนทุกครั้งในคดีที่ผู้ต้องหาไม่มีพฤติการณ์หลบหนี ยุ่งเหยิงพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น เพื่อสร้างความเป็นระบบระเบียบในทางปฏิบัติงาน และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคลผู้ถูกกล่าวหามากขึ้น ซึ่งจะต้องศึกษาหาแนวทางเพื่อกล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น การออกหมายจับบุคคลใด จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและละเอียดอ่อนมาก การออกหมายเรียกให้ผู้ต้องหาได้รู้ตัวว่าเขาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเสียก่อนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้ตัวผู้ต้องหาได้เตรียมพร้อม และมีโอกาสเข้ามาให้การ หรือนำพยานหลักฐานมาหักล้างกับข้อกล่าวหาและสู้คดีอย่างเป็นธรรม ซึ่งในทางปฏิบัติมีปัญหาที่ต้องนำมาศึกษาหาทางแก้ไขดังนี้

ปัญหาประการที่หนึ่ง คือ ปัญหาการออกหมายจับผู้ต้องหาในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี ขึ้นไป

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า หากมีพยานหลักฐานตามสมควรศาลสามารถออกหมายจับบุคคลที่น่าจะได้กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี ขึ้นไปได้เลย โดยไม่ต้องมีการออกหมายเรียกก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (1) โดยไม่ได้คำนึงถึงเหตุจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐแต่อย่างใด เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาแต่ละรายได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน เกิดความไม่เสมอภาคกันทางกฎหมาย เพราะผู้ต้องหา

¹⁰ สยามรัฐออนไลน์. (2564). "เลขฯ ก้าวไกล" โวยตรง.ทำเกินเหตุ จับนศ.แนวร่วมธรรมศาสตร์ฯ กลางดึก ชี้ ใช้กฎหมายไม่เป็นธรรม. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://siamrath.co.th/n/211780>. [2565, 11 กุมภาพันธ์].

¹¹ โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw). โพสต์วันที่ 20 มีนาคม 2564. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.facebook.com/iLawClub/photos/a.10153394320770551/10165203102450551/?type=3&source=48> [2565, 11 กุมภาพันธ์].

บางรายได้รับหมายเรียกก่อน แต่บางรายได้รับหมายจับทันที โดยเมื่อบุคคลใดถูกออกหมายจับแล้ว ย่อมหมดสิทธิในการเข้าพบพนักงานสอบสวนเองดังเช่นกรณีปกติ แต่จะต้องถูกจับกุมตามหมายจับ และควบคุมตัว 48 ชั่วโมง จากนั้นจะถูกนำตัวไปฝากขังต่อศาลเป็นระยะเวลาหนึ่ง สูงสุดถึง 84 วัน¹² ทำให้เกิดความสูญเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ไม่สะดวกแก่การหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีดังเช่น คนปกติทั่วไปที่ไม่ถูกจำกัดอิสรภาพ ย่อมเป็นการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาอย่างไม่เป็นธรรม

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาการส่งหมายเรียกผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การส่งหมายเรียกผู้ต้องหา มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพียง 2 มาตราเท่านั้น คือ มาตรา 55 บัญญัติว่า “การส่งหมายเรียกแก่ผู้ต้องหา จะส่งให้แก่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่สามีภริยา ญาติหรือผู้ปกครองของผู้รับหมายแทนนั้นไม่ได้”¹³ และมาตรา 56 บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลที่รับหมายเรียกอยู่ต่างท้องที่กับท้องที่ซึ่งออกหมาย เป็นหมายศาลก็ให้ส่งไปศาล เป็นหมายพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ให้ส่งยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีอำนาจออกหมายเรียก ซึ่งผู้ที่ถูกเรียกอยู่ในท้องที่ เมื่อศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้รับหมายเช่นนั้นแล้ว ก็ให้สลักหลังหมายแล้วจัดการส่งให้แก่ผู้รับต่อไป”¹⁴

ที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน จะมีพนักงานสอบสวนที่ใช้วิธีการส่งหมายเรียกทางไปรษณีย์ตอบรับ ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ และมักจะมีปัญหาเกี่ยวข้องกับทนายความผู้ต้องหาให้เห็นกันอยู่บ่อยครั้ง ดังเช่น กรณีพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจสุทธีสาร ถูกทนายอนันต์ชัย ไชยเดช ทนายความชื่อดัง โพสต์เฟซบุ๊กเตือนเรื่องการออกหมายเรียกผู้ต้องหาทางไปรษณีย์ ว่าไม่มีบทกฎหมายใดให้อำนาจพนักงานสอบสวน หรือเจ้าพนักงานตำรวจ ส่งหมายเรียกผู้ต้องหาทางไปรษณีย์ได้ เป็นการกระทำที่ผิดทั้งทางวินัยและประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157¹⁵

ซึ่งจากข้อความที่ทนายความโพสต์ ดูเหมือนว่าการส่งหมายเรียกผู้ต้องหาทางไปรษณีย์ตอบรับจะเป็นประเด็นถกเถียงระหว่างฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติ กับฝ่ายผู้ต้องหาที่พยายามรักษาสิทธิตามกฎหมายของตน ซึ่งในความจริงแล้ว ต้องยอมรับว่าทางปฏิบัติ มีพนักงานสอบสวนจำนวนมากที่ใช้วิธีการส่งหมายทางไปรษณีย์ตอบรับ เพราะรุ่นพี่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา แม้กระทั่งผู้วิจัยเองที่เป็นพนักงานสอบสวนก็ยังใช้วิธีการส่งหมายเรียกทางไปรษณีย์ตอบรับ เฉพาะกรณี

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 87.

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 55.

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 56.

¹⁵ ทนาย อนันต์ชัย ไชยเดช. (2562). *หมายเรียกผู้ต้องหา ส่งทางไปรษณีย์ ได้หรือไม่ ?*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.facebook.com/1606814442970382/posts/2369813340003818/>. [2565, 14 กุมภาพันธ์].

ภูมิลำเนาหรือที่พักอาศัยของผู้ต้องหาอยู่นอกพื้นที่รับผิดชอบ (หากอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบจะทำให้ตำรวจเป็นผู้ส่ง) แต่กรณีของผู้วิัจัยนั้นจะเป็นการส่งหมายทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังภูมิลำเนาหรือที่พักอาศัยปัจจุบัน เป็นจำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับส่งหมายเรียกโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจอีก 1 ฉบับตามไปด้วย (ในการออกหมายครั้งเดียวจะนำส่งทั้ง 2 ช่องทาง) เหตุที่ต้องทำเช่นนี้ เนื่องจากผู้วิัจัยมีจุดประสงค์ในการส่งหมายเรียกทางไปรษณีย์ตอบรับ เพื่อให้หมายเรียกได้ถึงตัวผู้ต้องหาได้รวดเร็ว จะได้รับทราบวันเวลานัดหมาย แล้วมีเวลาเตรียมตัวได้มาก เพราะในหลายๆ ครั้ง การส่งหมายเรียกโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต่างท้องที่ (กรณีภูมิลำเนาหรือที่พักอาศัยอยู่ในท้องที่รับผิดชอบของโรงพักอื่น) กระทำโดยล่าช้า นำส่งโดยกระชั้นชิดกับระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามหมาย ทำให้ผู้ต้องหาไม่มีเวลาเตรียมตัว และก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม

ปัจจุบัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดวิธีการส่งหมายที่ชัดเจน และครั้งจะใช้ มาตรา 15 ที่บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ในเรื่องของการส่งหมายทางไปรษณีย์ ก็ยังไม่เคยมีคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดว่าสามารถนำมาใช้ด้วยกันได้หรือไม่ ปัญหานี้จึงยังไม่มีข้อยุติ

นอกจากวิธีการส่งหมายเรียกทางไปรษณีย์แล้ว ยังมีปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้ก็คือกรณีส่งหมายเรียกไม่ได้ ซึ่งในหลายครั้งที่การส่งหมายเรียกโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้ต้องหาไม่ได้อยู่บ้านรับหมาย เนื่องจากไปส่งในเวลาที่เขาไม่อยู่ เขาออกไปทำงาน เป็นเหตุให้ตำรวจไปขอให้ศาลออกหมายจับด้วยเหตุมีพฤติการณ์หลบหนี ทั้งที่เขาไม่ได้หลบหนี เพียงแต่เขาไม่ได้รับหมาย จึงไม่ทราบว่าเขาถูกกล่าวหา พอเขาเดินทางกลับบ้าน ก็ใช้ชีวิตตามปกติ แต่ปรากฏว่าอยู่มาวันดีคืนดี โคนตำรวจจับคาบ้านเสียอย่างนั้น เพราะขณะที่ตำรวจมาส่งหมายแล้วไม่พบตัวผู้ต้องหา ตำรวจก็จะบันทึกแล้วนำหมายกลับ เพราะปิดหมายให้เขาไม่ได้ ไม่มีอำนาจ หากปิดหมายก็จะโดนฟ้องเอาอีก เมื่อเป็นเช่นนี้เขาก็ไม่สามารถทราบได้เลยว่ามีตำรวจมาส่งหมายที่บ้าน จึงเห็นควรบัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจปิดหมายเรียกผู้ต้องหาไว้ ณ ภูมิลำเนา หรือที่ทำการงานของผู้ต้องหาได้

การออกหมายเรียกผู้ต้องหา ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่อำนาจควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น แต่เพื่อให้โอกาสผู้ต้องหาเดินทางมารับทราบข้อเท็จจริง หรือข้อกล่าวหา โดยมีโอกาสได้ชี้แจงข้อเท็จจริงฝ่ายตนเสียก่อน ดังนั้น หากผู้ต้องหาไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น การข้ามขั้นตอนไปออกหมายจับในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี เห็นว่าเป็นการลิดรอนสิทธิของผู้ต้องหาเกินควร เพราะเมื่อจับตัวเขามา เขาต้องหาเงินมาประกันตัวเพื่อสู้คดี เมื่อไม่มีเงินประกันก็ไม่มีโอกาสสู้คดีได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งเป็นการเพิ่มภาระให้พนักงาน

สอบสวนต้องรีบทำสำนวนให้ทันฝากขังอีก เป็นเหตุให้ต้องรีบรวบรวมหลักฐาน จนอาจเกิดข้อบกพร่องในการทำสำนวนได้ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 4 หมวด 1 กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการส่งหมายเรียกผู้ต้องหาจำกัดเฉพาะตำรวจส่งเองเท่านั้น ไม่ได้ให้อำนาจตำรวจส่งหมายทางไปรษณีย์ตอบรับ หรือสามารถปิดหมายได้กรณีไม่พบตัว เป็นเหตุให้บ่อยครั้ง ที่ตำรวจไปส่งหมายในเวลาที่ต้องหาออกไปทำงาน ย้ายถิ่นที่อยู่ หรือไปต่างประเทศ ไม่มีผู้ใดอยู่รอรับหมาย หรือเป็นหมายที่ส่งมาถึงในระยะกระชั้นชิดจนเกินไป เดินทางไม่ทัน โดยเฉพาะความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี เมื่อส่งหมายเรียกผู้ต้องหาครบ 2 ครั้ง หากผู้ต้องหาไม่มา ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ตำรวจก็จะไปขอให้ศาลออกหมายจับได้ในทันที โดยอาศัยเหตุอันควร เชื่อว่าจะหลบหนี

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาการเพิกถอนหมายจับผู้ต้องหากรณีไม่ได้หลบหนี

เนื่องจากเหตุแห่งการออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) ในเรื่องเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีนั้น มีข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหาอยู่ในวรรคท้าย ทำให้ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่มาพบตามหมายเรียกเพราะมีเหตุอันควร หรือกรณีไม่ได้รับหมายเรียก อาจถูกศาลออกหมายจับได้ทุกเมื่อ

ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ หลังจากที่ศาลได้ออกหมายจับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่ได้มีการจับ ปรากฏว่าต่อมาบุคคลที่ถูกออกหมายจับเพิ่งมาทราบภายหลังว่าตนถูกหมายเรียกเป็นผู้ต้องหา ด้วยเหตุที่ตนนั้นย้ายถิ่นที่อยู่ เป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนส่งหมายเรียกให้ผู้ต้องหาหรือบุคคลใดรับแทนไม่ได้ จึงอาศัยเหตุไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เพื่อไปร้องขอให้ศาลออกหมายจับให้หรือกรณีผู้ต้องหาได้รับหมายเรียกโดยชอบแล้ว แต่มีเหตุผลอันสมควรที่ไม่ไปพบพนักงานสอบสวนตามวันเวลาที่นัดหมาย เช่น เกิดอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วยอยู่ในระหว่างรักษาตัว พนักงานสอบสวนก็จะอาศัยเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีไปร้องขอให้ศาลออกหมายจับเช่นกัน ทำให้บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาตามหมายจับนั้น ไม่สามารถเข้าพบพนักงานสอบสวนได้อย่างกรณีปกติทั่วไป หากเข้าพบพนักงานสอบสวนจะถือว่าเป็นผู้ถูกจับทันที และต้องตกลูกข่ายใต้การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งๆ ที่บุคคลนั้น ไม่ได้มีเจตนาหลบหนี จึงเห็นว่า หากบุคคลดังกล่าวประสงค์จะเข้าพบพนักงานสอบสวนและสามารถแสดงหลักฐานอันน่าเชื่อว่าย้ายถิ่นที่อยู่จริง จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นไม่ได้รับหมายเรียกผู้ต้องหา หรือสามารถนำหลักฐานแสดงถึงเหตุอันสมควรที่ไม่ไปพบพนักงานสอบสวนตามหมายเรียกได้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหานำพยานหลักฐานเข้าชี้แจงกับพนักงานสอบสวนเพื่อให้พนักงานสอบสวนร้องขอให้ศาลเพิกถอนหมายจับหรือถอนหมายคืน เพื่อให้หมายจับสิ้นผลตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68 และในกรณีเช่นว่านี้ควรเปิดโอกาสให้เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนที่จะจับตามหมายหรือไม่จับก็ได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา
2. เพื่อเปรียบเทียบหลักกฎหมายในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การออกหมายจับผู้ต้องหา การออกหมายเรียก และการเพิกถอนหมายจับ เพื่อให้ทราบความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร
3. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา กรณีการออกหมายเรียกผู้ต้องหาอันนำไปสู่เหตุแห่งการออกหมายจับ และผลกระทบโดยตรงจากหลักเกณฑ์การออกหมายจับ และการออกหมายเรียกผู้ต้องหาในปัจจุบัน
4. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหา ในเรื่องของการออกหมายจับ การออกหมายเรียก และการเพิกถอนหมายจับ โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหามากขึ้น

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

บุคคลใดจะตกเป็นผู้ต้องหาที่ต่อเมื่อมีผู้มากล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า บุคคลนั้นได้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นการกล่าวหาฝ่ายเดียว เมื่อผู้ต้องหาได้รับหมายเรียกผู้ต้องหาก่อนยอมทำให้ทราบถึงการมีอยู่ของคดีความที่กำลังดำเนินอยู่ในชั้นของพนักงานสอบสวน และทำให้ผู้ต้องหาเข้าพบพนักงานสอบสวนเพื่อเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีได้เองโดยไม่มีพฤติการณ์หลบหนีให้ต้องไปขอหมายจับและถูกจำกัดเสรีภาพโดยใช่เหตุ และเนื่องจากพนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา มิใช่มุ่งหาแต่จะเอาผิดเพียงอย่างเดียว ดังนั้น หากมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์การออกหมายจับ โดยคำนึงถึงเหตุจำเป็นอย่างแท้จริง และกำหนดหลักเกณฑ์การส่งหมายเรียกที่ชัดเจนเป็นระบบ ย่อมทำให้ประชาชนได้รับการสอบสวนอย่างเป็นธรรม เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น เพราะพวกเขาเหล่านั้นจะมีโอกาสในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาข้อกฎหมายและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกหมายจับผู้ต้องหา การส่งหมายเรียกผู้ต้องหา การเพิกถอนหมายจับ โดยศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลัก เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ และการออกหมายเรียกจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความแฟ่ง เพื่อวิเคราะห์ถึงข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรคจากกระบวนการออกหมายจับ ผู้ต้องหา โดยศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่จะนำหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแฟ่ง และหลักกฎหมาย ต่างประเทศที่มีหลักเกณฑ์อันเหมาะสมมาปรับใช้กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ ประเทศไทย เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงหลักเกณฑ์การออกหมายจับ การส่งหมายเรียกผู้ต้องหา และการเพิกถอนหมายจับของประเทศไทยในปัจจุบัน ให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษารัั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิจัยเชิง คุณภาพ วิจัยหลักกฎหมาย ดำเนินการศึกษาโดยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ อันได้แก่ ด้วบท กฎหมาย และคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ ผลงานวิจัย ตำราวิชาการ บทความในวารสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ของผู้ที่เคย ศึกษาในเรื่องที่สอดคล้องเดียวกันนี้ โดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างละเอียด เพื่อนำมาวิเคราะห์ เสนอแนะแนวทาง มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายเดิม เพิ่ม ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายใหม่ที่อาจมีได้ในอนาคต